Door MAYRA MADURO

WATAPANA wil cultuur aan de man brengen

HENRY HABIBE

NIJMEGEN. — Het is in feite povertjes gesteld met jong talent in onze Antilliaanse literaire wereld. We bezitten weliswaar niet oude, maar ook niet erg jonge topfiguren als Boeli van Leeuwen, Tip Marugg en Pierre Lauffer, maar de jongeren lijken verstek te laten gaan. Op Aruba heeft enkele jaren geleden Federico Oduber een veelbelovend debuut gemaakt met zijn eerste gedichtenbundel „Beseffend", maar daarna is er nooit meer iets van deze jonge Arubaan verschenen. Het is daarom de moeite waard nader kennis te maken met een andere jonge Arubaanse dichter die de laatste maanden in de bekendheid is gekomen door de uitgave van een gedichtenbundel èn een literair tijdschrift. Henry Habibe, 28 jaar oud, getrouwd (één dochter), Spaans studerend aan de Nijmeegse universiteit, heeft in oktober vorig jaar zijn eerste gedichtenbundel „Aurora" gepubliceerd. Zijn eigenlijke eerste bundel, „Un dia romántiko", is nooit uitgegeven. Op initiatief van de actieve Henry Habibe werd in juli 1968 het eerste nummer uitgegeven van „Watapana", een literair tijdschrift van de Nederlandse Antillen.

„Editorial Watapana", de uitgeverij die het verschijnen van „Aurora" heeft verzorgd, is nog groeiende en staat niet helemaal in verband met het tijdschrift Watapana. Het is een persoonlijk initiatief van Habibe geweest en het ligt in de bedoeling dat deze uitgeverij werken gaat publiceren, echter uitsluitend in het Papiamento.

„Je moet het zien als een stimulans om in het Papiamento werken te krijgen, want dát is wat wij missen namelijk: een literatuur in het papiamento. Zodat je straks kunt spreken van een Antilliaanse literatuur en niet zoals Cola Debrot zegt, een literatuur in de Nederlandse Antillen", aldus Habibe.

Prohibí

„Aurora" de pas uitgekomen bundel van Habibe is een gedichtencyclus van amoureuze gedichten. Tussen haakjes staat achter de titel Aurora: poesia prohibí. Wat bedoelt de dichter hiermee?

„Dat prohibí betekent uiteraard niet dat men het niet zou mogen lezen, maar dat prohibí is eenvoudigweg om een bepaalde sfeer te scheppen. Het woord prohibí nl. roept voor mij althans een intieme sfeer op. In de hele cyclus spreek ik trouwens van „bo", in jij-vorm dus: het betreft hier een verhouding van twee personen, iets intiems. Ik zou het ook poesía íntimo kunnen noemen, maar prohibí heeft behalve die eerste betekenis die ik juist noemde, ook nog een commerciële prikkel...."

Henry Habibe, die uitsluitend in het Papiamento dicht, gebruikt in Aurora de „nieuwe" spelling van Römer. De dichter staat voor negentig procent achter deze spelling; in zoverre namelijk dat hij van oordeel is dat het een fonetisch stelsel moet worden, dus een spelling gebaseerd op de fonetiek.

Nuchter

Wat betreft de tegenstand die hier en daar op Aruba is gesignaleerd, waar men vooral bezwaren uit tegen de zogenaamde Nederlandse schrijfwijze van de spelling van Römer, zegt Habibe:

„Op Aruba bedoelt men waarschijnlijk dat de woorden geschreven moeten worden zoals ze in het Spaans geschreven worden. Maar dat is nonsens eigenlijk, want je moet geen spelling krijgen die gebaseerd is op de Spaanse, Nederlandse of Russische schrijfwijze. Je moet een spelling vinden die gewoon is aangepast aan de uitspraak van het Papiamento. Ik vind dat men niet emotioneel moet reageren in zulke zaken. Men moet gewoon nuchter wetenschappelijk te werk gaan en onderzoeken welke schrijfwijze het meest adekwaat is."

Een ander bezwaar dat ook wel op de Antillen gehoord wordt, is dat de regering over enige tijd bij het bepalen van een officiële schrijfwijze van de moedertaal eigenlijk de keus heeft uit een, namelijk die van Römer. Habibe's mening hierover:

„Ik vind het belachelijk dat de regering één persoon opdracht geeft om zoiets op te stellen. Uiteindelijk zou er een commissie benoemd moeten worden, die de problematiek aanpakt.

In 1960 is er zo'n commissie benoemd, al is het op particulier initiatief geweest. En er is zelfs iets concreets ingediend bij de regering. (Bedoeld wordt hier het rapport van Luis Daal. De schrijfwijzen van Daal en Römer verschillen echter zeer weinig van elkaar. Red.)"

Strijd

Vooral op Aruba waar onder de jongeren het verlangen naar erkenning van het Papiamento duidelijker wordt, is een strijd aan de gang om op zijn minst in de eerste klassen van de lagere school, het Papiamento als onderwijstaal in te voeren. Hiervan zegt Habibe: „Het gehele onderwijs in het Papiamento lijkt me onoverkomelijk. Ik ben er echter wel zo vóór dat de kinderen op de lagere school opgevangen worden in de taal die zij thuis spreken, dus het Papiamento."

Gevraagd naar zijn mening over het idee om het Papiamento als officiële regeringstaal in te voeren, verklaart Habibe:

„Kijk, dat is iets wat je aan de tijd moet overlaten. De tijd zal straks uitmaken wat de officiële taal wordt.

Het Nederlands is eigenlijk een door de regering opgelegde taal; maar als straks het Papiamento krachten genoeg heeft, nadat de taal dus een ontwikkeling heeft doorgemaakt om alles wat tot nu toe in het Nederlands plaats moest hebben te vervangen, dan wordt vanzelf het Papiamento de officiële taal."

Het Papiamento zou dus op dit ogenblik geen krachten genoeg bezitten om de plaats van het Nederlands in te nemen?

„Nou kijk, ik zit al twaalf jaar hier in Nederland en ik ben dus weg geweest van de levende bron. Uit de literatuur put ik mijn gegevens. Om een antwoord hierop te geven, zou ik op de Antillen moeten zitten en dit nagaan. Ik zou het dus niet durven zeggen. Als ik het echter baseer op alles wat ik van de literatuur van de Antillen afweet, dan zou ik zeggen: Nee, het Papiamento is niet rijk genoeg om de funktie van het Nederlands over te nemen. Maar wat niet is, kan komen."

Identiteit

Hoe denkt de dichter over de vorig jaar op de Antillen ontstane identiteitsbewegingen onder de jeugd?

„Naar wat ik gehoord heb van die identiteitsbewegingen, kan ik er volkomen achter staan; óók achter de Arubaanse beweging om het Papiamento te stimuleren. Ik heb het toch meegemaakt dat verschillende jonge Antillianen mij gevraagd hebben wat „jaga" nu eigenlijk betekent. Nou, volgens mij is dat een heel alledaags woord voor een etterende zweer. Dát is nu juist de taak van schrijvers en dichters om onze taal in stand te houden; om dat op schrift te stellen, zodat de volgende generatie ermee geconfronteerd kán worden. De generatie van nú kent heel veel woorden niet; men interesseert zich er ook niet voor. Het ligt niet aan óns dat die interesse er niet is. Die interesse is niet gekweekt. 't Ligt gewoon aan het verouderde en waardeloos systeem van het onderwijs. Vandaar dat ik het initiatief van die Movimiento alleen maar kan toejuichen."

Politiek

In het tijdschrift Kambio heeft Habibe in 1965, kort na de lay-off bij de Lago op Aruba, onder de naam Spártaco enkele duidelijk politiek geëngageerde gedichten gepubliceerd. Het is duidelijk te merken dat hij er niet graag meer over praat:

„Zélf beschouw ik die gedichten niet van waarde.

Ach, en ik zou ze ook niet politiek geëngageerd willen noemen; er is meer sprake van sociale bewogenheid. In de inleiding van Aurora heb ik duidelijk gezegd dat poëzie voor mij op gevoelens te herleiden is.

Nu is het zó, dat iemand doordat hij geëmotioneerd is, sociaal geëmotioneerd is, dingen gaat schrijven die geëngageerd zijn; dingen die dus de politiek raken. Maar ik zou niet willen beweren dat ik geëngageerde poëzie schrijf. Mijn sociale bewogenheid blijft natuurlijk wél altijd."

Maar die sociale bewogenheid met de toestand van de enorme werkloosheid op Aruba, heeft toch toentertijd geleid tot geëngageerd dichten?

„Nou ja, dat komt misschien doordat het in een blad als Kambio is gepubliceerd. Het is niet zó dat ik die gedichten gepubliceerd heb, Kámbio heeft dat gedaan. De redaktie vond waarschijnlijk dat 't strookte met hun ideeën."

Zélf is Habibe op het ogenblik hoofdredakteur van een tijdschrift, een literair tijdschrift wel te verstaan. In juli 1968 is het eerste nummer van Watapana verschenen: literair tijdschrift van de Nederlandse Antillen. Het bevat veelal gedichten en literaire essays en kritieken. Ná het verschijnen van het eerste nummer kreeg de redaktie al snel steun toegezegd van de Sticusa. Watapana verschijnt driemaal per jaar. (abonnement NA*f* 5,—, sekretariaat: Henry Habibe, Malvert 67-55, Nijmegen).

Hoofdredakteur Habibe vertelt er het een en ander van:

„De bedoeling van Watapana is op de eerste plaats: informatie geven op cultureel terrein, informatie over de Antilliaanse cultuur. We willen ons dus niet alleen beperken tot de Antilliaanse literatuur, alhoewel dat op de eerse plaats staat, maar wij willen ook proberen b.v. de schilderkunst en de muziek van de Antillen wat méér op de voorgrond te schuiven.

Er bestaat dan ook een essentieel verschil tussen Watapana en bijvoorbeeld de vroegere literaire tijdschriften zoals Antilliaanse Cahiers en De Stoep. Voor zover ik namelijk kan nagaan, hebben de vroegere tijdschriften zich beziggehouden met het oogsten van de literaire vruchten. Maar de bedoeling van Watapana is niet alleen te „oogsten" maar ook „aan de man te brengen". Wij willen proberen om door middel van literaire kritieken en essays wat er zoal bestaat aan literaire werken een waarde te geven, waardoor het werk makkelijker te begrijpen wordt.

Kijk, je kunt zoals in Samadán en Antilliaanse Cahiers gebeurde, literair werk publiceren. Maar dat kan alleen geapprecieerd worden door mensen die een zekere ontwikkeling hebben. Maar wij willen toch verder gaan. Wij willen het literaire werk niet voor een bepaalde groep brengen, maar zelfs voor „the man in the street", en daarvoor moet er ook van zijn kant een waardering mogelijk zijn."

Doordat er vrij veel Nederlands in Watapana staat, dringt de vraag zich op: Op welk publiek, het Antilliaanse of het Nederlandse, doelt de redaktie van Watapana eigenlijk?

„Primair op het Antilliaanse volk. Een Antilliaan kan toch ook Nederlands lezen? We móeten immers rekening houden met het feit dat we met het Nederlands en trouwens ook met het Spaans historische banden hebben; wij kunnen dit niet ontkennen.

En op de tweede plaats mikken wij op het Nederlandse publiek; wij willen tonen wat wij aan eigen kultuur bezitten. Kijk, het is namelijk zó, dat een Nederlander onze muziek kan beluisteren, onze schilderkunst kan aanschouwen, maar onze literatuur in het Papiamento is voor hem onbereikbaar. Door vertalingen willen wij deze moeilijkheid oplossen."

Publiek

Hoe is men aan de naam Watapana gekomen? Is die willekeurig gekozen?

„Nee, zeker niet willekeurig gekozen. Het heeft een symbolische waarde. Watapana is een boom, karakteristiek voor de Antillen. Het feit b.v. dat we deze naam hebben gekozen en niet divi divi laat doorschemeren dat het gaat om het autochtone. Het woord „watapana" is

Moedig

Afgezien van alle mogelijke kritiek op Habibe's literaire werk (waaraan wij ons in dit artikel niet gewaagd hebben), is het initiatief en de moed om een eigen Antilliaans literair tijdschrift op te richten en uit te geven ten zeerste toe te juichen.

Het verdient dan ook aanbeveling op zijn minst eens kennis te nemen van Watapana. Belangstelling voor dit tijdschrift betekent een bevordering van onze eigen Antilliaanse cultuur, zélfs al is misschien op dít ogenblik niet de gehéle inhoud van Watapana van hoog literair gehalte.

Zoals gezegd, is er tot nu toe bitter weinig jong Antilliaans schrijvers- of dichterstalent bekend. Watapana biedt nú een ieder, maar vooral de jongeren, de mogelijkheid iets te publiceren. Dit tijdschrift verdient, alleen hierom al, een lang voortbestaan.